

WAT JE OP SCHOOL NIET HEBT GELEERD

THE SCHOOL OF LIFE

Wat je op school niet hebt geleerd

Vertaling Henk Moerdijk

Nijgh & Van Ditmar
Amsterdam

www.nijghenvanditmar.nl

www.theschooloflife.com

Copyright © The School of Life 2021

Copyright Nederlandse vertaling © Henk Moerdijk /

Nijgh & Van Ditmar 2022

Oorspronkelijke titel *What They Forgot to Teach You at School*

Omslagillustratie © Andrei Verioti

Omslagdesign © Marcia Mihotich

Omslagbewerking Zeno Carpentier Alting

Typografie Zeno Carpentier Alting

NUR 320 / ISBN 978 90 388 1097 3

Inhoud

	Inleiding	7
1	De schaduwzijde van school	13
2	Je hebt geen toestemming nodig	21
3	Het kan niemand wat schelen	29
4	Niemand weet het	37
5	Inzicht in je kindertijd	47
6	Houd van jezelf	55
7	Anderen zijn net als jij	61
8	Wees aardig	65
9	Relaties herstellen	69
10	Baas over je stemmen	75
11	Luister naar je volwassen zelf	81
12	Ga voor emotionele volwassenheid	85
13	Wees egoïstischer	91
14	Trouw blijven aan de ander	97
15	Kies je partner zorgvuldig	103
16	Veerkracht	109
17	Er is altijd een plan B	115

18	De tijd dringt	119
19	Vrij zijn	129
20	Er is geen eindstation	139
21	Luchthartig leven	143
	Verantwoording	149

Inleiding

De moderne wereld hecht een ongekend groot belang aan onderwijs. Nooit eerder heeft de mens zoveel middelen en gedachten gewijd aan de geestelijke ontwikkeling van de volgende generatie. In hoogontwikkelde landen kunnen jongeren in hun tienerjaren weinig anders doen dan leren. In verstandige gezinnen heeft huiswerk een bijna heilige status. Een leger van leraren, begeleiders en pedagogische bureaucraten staat paraat om jongeren massaal door de leerfabriek te loodsen. Politici van uiteenlopende partijen verdringen elkaar achter het spreekgestoelte om te laten merken dat zij het onderwijs een warm hart toedragen. De veelal van overheidswege voorgeschreven toetsen en examens schijnen bepalend te mogen zijn voor de toekomst van scholieren; tientallen jaren na dato kunnen ze er nog voor zorgen dat mensen badend in het angstzweet wakker worden. Heel soms, op momenten die

even tragisch als veelzeggend zijn, kan een slechte cijferlijst een gevoel van uitzichtloosheid geven.

Desalniettemin kom je zelden een wijze volwassene tegen – van middelbare leeftijd of jonger – die in tijden van tegenspoed met verbijstering terugkijkt op zijn (of haar) schooltijd en zich afvraagt waarom hij, in weerwil van alle discipline en ijver en toewijding, zoveel gemist heeft. Waarom zijn bepaalde fundamentele ideeën, noties die zo belangrijk zijn om als volwassene een redelijk goed leven op te bouwen, in al die jaren in de schoolbanken door de mazen van het net geglipt? Waarom werd er zoveel tijd gestoken in differentiaalrekening, glaciale erosie, de politiek van de Bourgondische hertogen in de vijftiende eeuw, de poëzie van Emily Dickinson en trigonometrische vergelijkingen, en zo weinig in al die zaken die het volwassen leven zo moeilijk maken? Kortom, waarom heeft *niemand iets gezegd*?

Veel ruimte voor een gedachte als deze is er tegenwoordig niet. De onderwijsdiscussie gaat vooral over *hoe* we kinderen onderwijs moeten geven, niet over *wat* we hun zouden moeten leren. Het curriculum (onderwijsprogramma) wordt niet in omgekeerde volgorde samengesteld, of anders gezegd: het gaat niet uit van de feitelijke dilemma's waar we als volwassenen voor komen te staan. De vakken die we krijgen en hoe die over het rooster zijn verdeeld, weerspiegelen in geen enkel opzicht de zaken die het leven tot een ware beproeving kunnen maken; anders zouden onze leraren het veel vaker hebben over relationele problemen, de tegenslagen op het werk,

de spanningen in het gezin en de gruwelijkheid van de dood... Een bewoner van een andere planeet zou vol verbazing constateren dat wij ons onderwijs vrolijk inrichten alsof we voor ons volwassen leven genoeg hebben aan een paar technische vaardigheden en blijkbaar niet doorhebben dat ons leven niet in het slop raakt doordat we geen kaas hebben gegeten van matrixalgebra of de Franse voltooid verleden tijd, maar doordat we onvoldoende weten van wat we de emotionele dimensies van ons leven zouden kunnen noemen: ons zelfinzicht, ons vermogen om om te gaan met onze geliefden, kinderen en collega's, onze mate van zelfvertrouwen, in hoeverre we onszelf in de hand kunnen houden en mededogen kunnen hebben met onszelf. Het zijn de hiaten in deze kennis en vaardigheden die, veel meer dan wat we mogelijkwijs oppikken op de beste scholen en universiteiten, ervoor zorgen dat we als mensheid telkens weer de hoop op een beter leven beschamen.

Denkend aan wat we eigenlijk hadden moeten leren, krijgen we in de regel het gevoel dat het veel te laat is, en dat er geen hoop meer voor ons is. We berusten in de gedachte dat het blijkbaar onmogelijk is om onszelf de emotionele vaardigheden aan te leren en dat we voor dat gemis een hoge prijs betalen, dat het ondoenlijk is om onderricht te geven in liefde of wijsheid, in vriendelijkheid of het bereiken van voldoening. Maar de tol die we voor deze berustende houding betalen, is torenhoog. Iedere nieuwe generatie moet worstelen met problemen die in theorie al zijn opgelost door de voorouders. Iedere tiener of

adolescent wordt gedwongen om, tussen de nachtelijke huilbuien door, een antwoord te vinden op vragen die al talloze malen beantwoord zijn: hoe je het uitmaakt met je vriend of vriendin, hoe je de goede opleiding of het goede beroep kiest, hoe je moet omgaan met welwillende maar beschadigde ouders. We dwingen onszelf om telkens opnieuw het wiel uit te vinden en telkens opnieuw te ontdekken hoe je vuur maakt. Op school wordt de focus op die gletsjers en de wetten van Newton onbewust een excuus om kinderen niet te leren over de wetten van vriendelijkheid of de beginselen van de gezinsharmonie. Door alle lessen over de strijd tussen de vorstenhuizen in het vroegmoderne Europa zien we niet meer dat we ook tijd zouden moeten maken voor de geschiedenis van onze eigen woede of wanhoop.

In deze context werpt *The School of Life* zich zowel in naam als in zijn activiteiten op als een provocatie: een herinnering aan het feit dat de taak van een school veel breder is dan het overeengekomen curriculum en alles zou moeten omvatten dat de potentie heeft om het leven van een volwassene te verwoesten. Dat de titel van dit boek verwijst naar ‘wat je niet hebt geleerd’, is niet toevallig; het vestigt de aandacht op de in wezen lukrake manier waarop we belangrijke onderwerpen buiten de opdracht van het onderwijs laten vallen. Het is geen samenzwering – dat zou het misschien wel makkelijker maken –, het is gewoon een vorm van onoplettendheid en toeval. Er is geen goede of interessante reden waarom we pas zo laat in ons leven dingen leren die een groot verschil

kunnen maken; waarom zouden we met z'n allen in het duister tasten terwijl anderen het lichtknopje al lang hebben gevonden?

We kunnen onmogelijk al het leed uit ons leven bannen; The School of Life gaat er evenwel van uit dat veel problemen, veel meer dan we ooit hadden durven hopen, met het juiste huiswerk vermeden kunnen worden.

1 De schaduwzijde van school

Het is misschien precies wat je zou verwachten, maar als school voor één ding een weergaloos talent heeft, is het voor het subtiel maar krachtig inprenten van de gedachte dat het van essentieel belang is voor een goed leven. We leren, in het klein en in het groot, dat er een mooie toekomst voor je is weggelegd als je je braaf van je schooltaken kwijt en dat er weinig van je terechtkomt als je kritisch en opstandig bent en je school vervloekt en uitdaagt. Vanaf een leeftijd waarop we enorm beïnvloedbaar zijn, wordt ons op het hart gedrukt dat op school wordt bepaald wie succesvol is en wie op het verkeerde pad belandt.

Ouders die zich zorgen maken over de toekomst van dat lieve, kwetsbare mensje dat ze op aarde hebben gezet, klampen zich (begrijpelijkerwijs) vast aan de geruststellende gedachte dat een fraaie cijferlijst een betrouwbare aanwijzing is voor een goed leven.

De talloze zorgen – over de gezondheid, financiële zekerheid, status, liefdesperikelen, vriendschappen en reputatie van het kind – worden verlicht wanneer ouders hun kind zover krijgen dat het zijn huiswerk op tijd doet. Zeurende ouders zijn het gevolg van een existentiële angst die zich concentreert op dat ene aspect dat, op een bepaald moment, de suggestie wekt een garantie te zijn voor een mooie toekomst: de rapportcijfers. Je moet wel heel stevig in je schoenen staan om niet blij te worden als de geschiedenisleraar vertelt dat je dochter een topscore heeft gehaald bij een toets over de Tweede Wereldoorlog, of niet in paniek te raken wanneer de wiskundelerares zegt dat je zoon waarschijnlijk nooit zal leren om een behoorlijke verdelingsgrafiek te maken. Het schoolstelsel, met zijn gebouwen, rituelen en leraren, reikt niet alleen maar diploma's uit, het pretendeert ook het essentiële curriculum van het leven in handen te hebben.

Het kan heel lang duren voordat zich een complexere moraal aandient: degenen met de beste schoolprestaties blijken op de lange termijn niet altijd het beste leven te hebben. En vice versa. De voormalige sterren, die ooit precies wisten hoe ze een hoog cijfer moesten halen, twijfelen misschien aan de ingeslagen weg: heeft die geleid naar geluk, of op z'n minst naar erkenning? Ze zijn misschien lusteloos en losgeslagen, niet in staat om de juiste vriendschappen te sluiten, of bandeloos en eenzaam binnen relaties. Het pad dat hoe dan ook naar succes had moeten leiden, is uitgekomen in een moeras.